

2022 – 8/9

HOLLANDS Maandblad

SANJA PERCELA

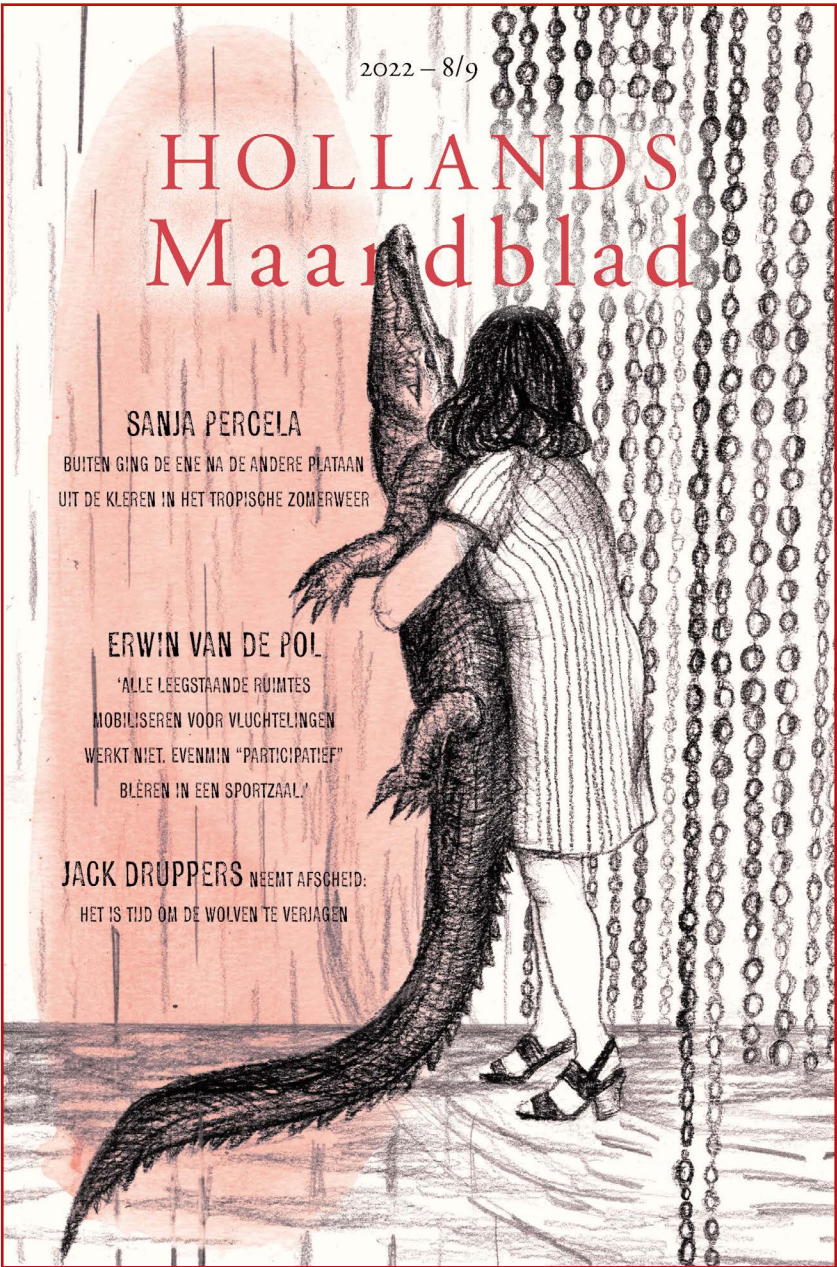
BUITEN GING DE ENE NA DE ANDERE PLATAAN
UIT DE KLEREN IN HET TROPISCHE ZOMERWEER

ERWIN VAN DE POL

'ALLE LEEGSTAANDE RUIMTES
MOBILISEREN VOOR VLUCHTELINGEN
WERKT NIET. EVENMIN "PARTICIPATIEF"
BLÈREN IN EEN SPORTZAAL.'

JACK DRUPPERS NEEMT AFSCHIED:

HET IS TIJD OM DE WOLVEN TE VERJAGEN



HOLLANDS Maandblad

INHOUD NO. 8 / 9 – 2022

vierenzestigste jaargang • nummer 897/898

augustus/september 2021

Opgericht in 1959 door K.L. Poll.

www.hollandsmaandblad.nl

Froukje van der Ploeg – Deze maand

Renske Marike van Dijk – Gedichten

Elsa May Averill – Het meer: Lou en Mink

Johannes van der Sluis – Madonna met patatje oorlog

Florus Wijsenbeek – Eerst de bezem door de Unie

Fred Papenhove – Gedichten

Erwin van de Pol – De vleespotten van Egypte

Sanja Percela – Gedichten

Delphine Lecompte – Oden aan vooral dode idolen – v

Alexander Rinnooy Kan – Japan

Sjef Welling – Gedichten

Jack Druppers – Een doos op zolder

Aat Ceelen – Gedichten

Pieter Kranenborg – Perziken

Tekeningen Danielle Lemaire

Auteurs in dit nummer

Colofon

Deze maand

Froukje van der Ploeg

Met de wisseling van het tij is de hittegolf verdwenen. De mensen op het strand knikken elkaar toe. Aangenaam, zeggen we. En we laten de golven over ons heen spoelen. Blijven staan tot de volgende golf. Drogen op onze handdoeken en lopen weer de zee in. Herhalen dit. Tot de restaurants hun deuren openen. Mosselen met friet, met of zonder room.

De krijtrots omarmt het strand, laat als de foto van Webb ons een piepklein stukje wereld zien. Zon langs wolken licht delen van het strand uit, als bandleden met een solo, de wolken het decor. Op deze foto geen Russische inval, de toppen van de rotsen kleuren weelderig groen. Omdat de zee hier tot aan de boulevard komt bij vloed laat niemand iets liggen. Lege blikjes gaan mee terug in de tassen.

Op de heenweg luisteren mijn kind en ik naar een Belgische podcast. Hoe hard knalde de oerknal? Omdat er nu iets is, was er ooit niets. En in dat niets zat een kleine heel hete punt. Het punt waar alles uit ontstond. Maar: er was nog niets. Ook geen geluid. Dus de oerknal knalde niet.

Ik kijk naar de rots. We vonden stukken krijt tussen de stenen. Mijn kind zegt: je kan er echt mee krijten. Ja, zeg ik. Daarom is het een krijtrots. Soms is het simpel. De andere kant is nu in Engeland. Alles wat uit elkaar gaat, was ooit verbonden.

We wandelen naar zee, langs de kleinste rivier van Frankrijk. Eerst de waterkers bij de bron. Dan de bruggetjes waar dikke vissen zwemmen. De watermolen. Linksaf naar de bakker. Rechtdoor de ateliers en de achterkanten van huizen.

We lopen rechtdoor en een van de huizen heeft een zolderverkoop. Als de zwaartekracht die een sterrenstelsel miljarden jaren verderop krom laat trekken op de foto van Webb worden we naar binnen gezogen. De tuin in. Mijn kind stort zich op zakjes met onduidelijk plastic.

Ik kijk naar barbies in manden, hun blonde haar en chronische lach steken erboven uit. Het bord boven hun hoofden zegt: 1 barbie 4 euro, drie voor 10. Ken kost 5 euro. Hij ligt op een bord naast de mand barbies. Schaarser dus duurder, al hebben sommige achterlijk grote neuzen. Of zie ik hier toch een fractie van het wereldleed dat vrouwen wereldwijd minder betaald krijgen dan mannen. De kens zijn nog lelijk ook.

Ik zoek in mijn zak naar muntjes voor de zakjes plastic, maar ik vind alleen een gladde steen, die gisteren in de zon en door het zoute water een roze glans had. Hij is nu vaalgrijs en ruw.

lees het nieuwe nummer

Het meer: Lou en Mink

Elsa May Averill

‘Niet handig, Lou,’ zegt ze hardop maar maakt geen aanstalten terug te stappen. De vergeelde sokken zuigen zich vol met het water dat ze al een jaar drinkt, waarin ze zich wast, zwemt, vist. Ze kijkt naar de versleten gympen net onder het wateroppervlak. Met dit weer duurt het zeker drie dagen om ze te drogen, als ze al een vuur aan krijgt. Het droge hout is al weken op. Op de koudste zonloze dagen komt ze haar bed niet meer uit.

Ze waadt verder, dieper, ademt scherp in. Naalden in haar bovenbenen – hoe verder ze gaat, hoe dieper ze prikken. Verwonderd slaat ze zichzelf gade. Dit had ze niet bedacht toen ze zojuist de deur van de caravan achter zich dichttrok en naar het strandje liep. Alles is een waas de laatste dagen. Of waren het weken?

Ze werd gewekt door de middagzon op de sneeuw, een priemend straaltje licht tussen de provisorisch opgeplakte zilveren gordijnen. Ze had iets gedroomd... Moeizaam klautert ze langs de contouren van de herinnering, op zoek naar een restje geur of een gevoel net buiten haar bereik. Iets met de stof van een kledingstuk... iets met haar en huid? *Een vuur!* Er was sowieso vuur, dat weet ze nu zeker, en een groot dier, wild, maar niet beangstigend.

Sinds de sneeuw lijken alle dagen op elkaar. Haar voornaamste bezigheid; warm blijven en eten vinden. Alle keukenkastjes van de caravans zijn inmiddels leeg. Ze vond nog een kartonnen doos met zestien blikken tomatensoep in het schoonmaakhok achter de receptie. Een onverwacht moment van euforie. Een ijkpunt in de eentonige opeenvolging van dagen, maar inmiddels in haar herinnering ingebed als een filmeeld opgedoken uit een dichte mist. Alsof ze het niet zelf was, dat hongerige zeventienjarige meisje met die veel te grote bodywarmer over

die veel te grote wollen trui. De roze met zwart gestreepte fleecesokken die als wanten dienden, haar krullen vastgebonden met scheerlijn en donkere kringen om grote, groene, waakzame ogen.

Ze knijpt haar ogen samen tegen het licht. Het meer is omcirkeld met bergen, nog wit bestreken en bespikkeld met naaldbomen, groen en hoopvol. Een roofvogel surft – ver boven het meer – van thermiek naar thermiek.

Ze voelt het water in haar kruis, tegen haar billen, haar buik; een kou zo scherp dat haar adem versnelt. Ze moet zich inspannen om niet te hijgen. ‘Houd – je – a – adem – in – je – buik,’ zegt ze tegen zichzelf.

‘Houd je adem in je buik. Diep blijven ademen Lou, naar je navel toe... Goed zo. Nu in drie tellen.’ Ze zit op de grond van het toilet, voorovergebogen als in gebed – haar voorhoofd op de koude, blauwe tegels en hyperventileert. Minks hand rust op haar onderrug, zijn stem kalm en diep: ‘Eén, twee...’

Door de wc-deuren klinkt muziek. James Murphy zingt: *Tell me a line / Make it easy for me / Open your arms / Dance with me until I feel all right / It's good in the dark / Good in the dark...*

In het lege kantoor op de negentiende verdieping dansen de jongeren. Zwetend, losgeslagen, samen en alleen, tegen elkaar aangeplakt, alsof de wereld niet is zoals ze is. Hier bestaan de regels niet. Gezichten centimeters van elkaar, leunend tegen de hoge ramen, diep in gesprek, over elkaar heen gedrapeerd op het tapijt, gevloerd door een slappe lach of verward in een omhelzing. Mink die voor het eerst haar hand had vastgehouden waar iedereen het kon het zien, niet dat iemand keek. Lichamen die onverschillig langs haar heen schuurden, een onbekend meisje, high van het een of ander, die haar zomaar kuste en in haar oor fluisterde dat ze zo mooi was. Al die overweldigende nabijheid terwijl buiten de handhavers als kraaien door de stad cirkelden, de wet in hun broekzak, zich onbewust van het verboden feest tussen de wolken.

Nadat Lou weer kan ademen en Mink haar op de wc-vloer lachend door haar tranen heeft gekust, dansen ze uren. Vreemden worden omhelsd – ze hebben huidhonger. Het voelt rebels en wild tegelijk en aan het einde van de nacht, als het bijna tijd is om te vertrekken, liggen ze op het dak in de vrieskou naar de sterren te kijken.

Ze zijn bijtijds beneden, het is pas vijf uur – denken ze. Buiten is het nog donker en de spertijd eindigt pas om zes uur. Ze kunnen via het bospad om de hoogovens heen hun wijk weer insluipen.

Maar als beneden de liftdeuren openglijden, is de schoonmaakploeg al aan het werk – de witte mieren schuifelen ijverig door de helverlichte glazen hal. De lift vol vermoeide tieners bevriest.

‘Zomertijd,’ fluistert iemand achter haar. Lou voelt het bloed uit haar gezicht wegtrekken.

Ze zijn onder het dansen, het aanraken en inademen van elkaar een uur verloren. De schoonmakers zijn gestopt met hun werk en staren hen aan. Drie beveiligers komen vanuit hun spiegelkamertje tevoorschijn, papieren koffiebekers in de hand. De voorste graait naar de portofoon aan haar riem. Een volle koffiebeker valt op de grond: het startschot voor een choreografie. De schoonmakers in het wit bewegen allemaal naar achteren, weg van de lift, als waren ze dynamiet en konden ze elk moment ontploffen. Minks hand reikt naar de knop van de liftdeur maar het is te laat. Een lange man in uniform roept: ‘Stap uit die lift, maar kom niet verder de ruimte in!’ In één beweging stapt het groepje naar voren. Lous adem blijft steken. Ze verslikt zich in haar speeksel en krijgt een hoestbui. Iedereen in de hal deinst achteruit. Zelfs het groepje om hen heen probeert nu afstand te nemen. Alleen Mink blijft bij haar staan, een arm om haar middel.

Ze steekt haar armen in de lucht. Wanneer het water aan haar ribben staat, stopt ze. Het meer van grijsgroen glas weerspiegelt de lucht en de in nevel gehulde bergen. Het is minstens een kilometer naar de overkant. De hele zomer heeft ze gezwommen zodra ze wakker werd. Elke

dag kwam ze iets verder, elke dag werd ze sneller en sterker. Het maakte haar helder en weerhield de schaduwen, altijd loerend onder de randjes van haar schedel, ervan zich naar binnen te wurmen. Eind november, toen het 's nachts begon te vriezen, moest ze stoppen. Er was geen warm water en de houtvoorraad slonk sneller dan verwacht.

Ze ademt in en zet door. Haar borsten en schouders verdwijnen, ze staat op haar tenen. Haar kin raakt nog net het wateroppervlak, maar dan laat ze zich zakken. Onder water opent ze haar ogen. Okergele slierten mist, spikkels groen. Ze tilt haar armen op voor haar gezicht. Door een troebele waas vangen haar handen flarden zonlicht. Ze duikt weer op en begint te zwemmen, ze voelt dat ze naar het midden moet, waarom weet ze niet. Het zwemmen lijkt meer op trappelen van een hondje, haar benen fietsen recht naar beneden. Haar kleren en schoenen zijn te zwaar, volgezogen met water.

In het midden van het meer draait ze een rondje om haar as en duikt weer even onder. Het is zeker twintig meter diep. Ze zou de bodem willen aanraken maar weet dat ze dan niet meer omhoog geraakt. Ze fronsd en schudt even met haar hoofd. *Waarom heb je je kleren nog aan Lou?*

Ze kijkt naar het strandje van witte keien, het rode dak van het onbruikbare toiletgebouw achter de helling, de mast met een tot op de draad versleten vlag waarop een stukje grizzlybeer staat en de letters PARC BLA... Kon ze nu maar doorzwemmen, naar de overkant waar Mink dan op haar staat te wachten. Voorovergeleund op het fietsstuur, met een glimlach die strekt tot in de uithoeken van het universum. Hij zou haar gezicht vastpakken, zijn lippen op de hare drukken en zeggen: 'Spring maar achterop, Lou.'

Fel schudt ze haar hoofd en gromt. Ze mag niet meer dagdromen. Het is krabben aan een muggenbult. Door het water ziet ze haar benen langzaam malen in de donkere diepte, ze voelt zich zwaar en moe.

Iets beweegt in haar ooghoek, iets groots en donkers. *Een beer, fuck!* Een bruine massa die boven haar uittorent, klaar om met z'n volle gewicht en klauwen op haar iele lichaam toe te slaan. Maar als Lou haar

blik scherp stelt, ziet ze een paard, bruin en majestueus met lange ongekamde zwarte manen. Bewegingsloos staat het dier op het strandje uit te kijken over het meer, naar haar misschien wel. Er borrelt een onvrijwillige giechel in haar op. *Een paard!* Het voelt alsof ze voor het eerst in tijden weer een ander mens ziet. Hoe onwerkelijk. Alsof het dier uit een helikopter is getakeld of met een flits is verschenen, geteleporteerd vanuit een andere tijd of dimensie. De vacht glimt, damp uit de neusgaten, maar verder lijkt het dier onverstoort. Dan komt het in beweging; afgemeten en virtuoos als een danser rollen de spieren onder haar bruine vacht. Ze stapt naar de waterrand, laat haar hoofd zakken en drinkt. Wanneer ze klaar is, kijkt ze weer op. *Naar mij, ze kijkt naar mij!*

Het paard loopt een paar passen achteruit, buigt een voor een haar voorste benen en gaat, log en ietwat onwennig, op haar buik liggen. Met haar nek en hoofd nog opgericht kijkt ze naar het zwemmende meisje. Alsof ze ergens op wacht. *Wil ze dat ik terug zwem?*

Lous benen bewegen steeds trager. De kou voelt ze haast niet meer. Er glijdt iets langs haar dijbeen en plots herinnert ze zich de droom. Het heldere blauwe water, de zanderige bodem die openspleet en Lou in haar warme mond opslokte. Daarbinnen, donker maar warm en de geur van wild... *paard?*

Ze voelt de zwaartekracht trekken. *Werkt zwaartekracht eigenlijk wel onder water?* Ze kan haar ogen nauwelijks openhouden. *Ja, precies, daarom ben ik hier: ik zal worden opgedronken door het meer. Met kleren en al.* Even, zachtjes, lacht ze om de gedachte maar de moeheid is allesomvattend en ze kan zich niets beters voorstellen dan zich helemaal over te geven aan die gelukzalige sluimer. Met een laatste inspanning trekt ze haar wenkbrauwen op en stelt haar blik nog eenmaal scherp. Het paard is verdwenen, in haar plaats ziet ze een grote boomstam op het strandje. Dan laat ze los.

Ze hangt onder water, voelt haar longen vernauwen, een korset om haar borst. *Misschien droom ik wel.* Een kalmte daalt op haar neer. Hier is het rustig, hier hoeft ze niets meer, warm proberen te blijven, ein-

deloos zoeken naar eten, de eenzaamheid verdrijven met slaap; geen spoken meer, geen klomp verdriet vastgeroest aan de binnenkant van haar borstkas. *Dit is goed, Lou.* Ze valt. Langzaam, draaiend om haar as. Haar longen twee zakken die steeds trager pompen. Vanbinnen brandt het. *Overleven is één langgerekte reflex,* merkt ze rustig op terwijl haar armen en benen onvrijwillig door het lege water maaïen. Haar ogen doen pijn. Ze opent ze en ziet de bodem dichterbij komen. Niet geel en zanderig, maar donker en rotsachtig, overgroeïd met algen. En opeens, alsnog, doemt voor haar een opening op, een spleet in het donkergroen. *Het is waar! Mijn droom was waar!*

Haar ledematen weer rustig, dwarrelt ze verder naar beneden. De spleet, een jaap in de grond, alsof iemand met een zwaard een haal door de aarde heeft getrokken, begint zich te openen en onthult een duisternis, donkerder dan het donkerste wat ze ooit heeft gezien. Als een filter tussen haar en die donkere mond flitsen kleuren voor haar ogen. Het brandende gevoel in haar borstkas is verdwenen. Lou glimlacht en ademt diep een teug kruidige rook in.

De kamer staat blauw. Op het moment dat ze haar laptop openklapt, verdwijnt ze in een gelukzalige vortex van inhoud en overvloed. Ze gelooft dan nog dat alles, werkelijk alles, te vinden is op internet. Er zijn dagen dat het leven buiten haar verwacht. Het directe, onvoorspelbare ervan maar vooral het oncontroleerbare, ze kan nooit weggklikken – hoewel ze zichzelf er weleens op betrapt dat ze dat alsnog probeert met haar wijsvinger. Soms doet de buitenwereld haar te werkelijk aan, alsof de resolutie te hoog staat, de lucht iets te scherp en te blauw, de stemmen en het verkeer te luid.

Ze ligt op haar buik op bed en rookt een joint met haar vaders hasj. Die krijgt hij op voorschrift van de huisarts, als slaapmiddel, maar het dient vooral als ontbijt om de katerrillingen te onderdrukken, zodat hij zonder drank de werkdag doorkomt.

Tegenover haar, op zijn eigen bed en voor zijn eigen laptop, ligt Mink, zijn kin op zijn vuisten. Ze zeggen niets, al een hele tijd, maar kijken elkaar gewoon aan en laten de tijd verstrijken. De afstand op wonderbaarlijker wijze overbrugbaar. Alsof hun energie de kilometers tussen hun schermen en de satelliet die het beeld verzendt, moeiteloos kan overbruggen. Mink strekt een hand uit naar het beeldscherm en streelt in het luchtledige haar gezicht.

Ze voelt iets warmes om zich heen krullen. De mond van het meer, hij slokt haar op. *Haar tongen, nee, tentakels, lang en dik. Een octopus. Zijn die warmbloedig? Ik ben naar zee gestroomd.* Ze voelt hoe haar hart klopt. Eén keer, even niets, dan nog eens. Het is een contractie; niet een spier maar iets wat even opengaat en dan weer sluit. *Adem?* Ze voelt iets op haar gezicht ademen, op haar lippen. Ze ruikt sigaretten. *Sigaretten onder zee?* Dan lippen. Iemand die haar kust. Sigaretten, adem – hart. *Het is een zeemeermin. Ik wil wel. Mijn eerste kus was met Mink. Mink is dood.* En plots, met een enorme schok, voelt ze haar lichaam, gespannen alsof een wieltje in haar navel alle spieren, pezen en zenuwen heeft opgewonden en naar zich toe trekt. *Mijn hart! Mijn hart staat in de fik!* Haar ribben trekken samen, haar longen, ze schokt en hoest. Ze voelt de armen weer. *Armen, het zijn mensenarmen!* Ze probeert iets te zien maar alles is overbelicht, alsof ze in de zon heeft gestaard. De armen draaien haar op haar zij. Water klotst uit haar mond, het smaakt vissig. Ze voelt haar hart kloppen, hoewel, ‘beuken’ is een beter woord. Ze hapt naar adem en het werkt. Haar ribben, organen, bindweefsel, cellen en alle ruimte ertussen – binnenin vult alles zich met zuurstof. Ze voelt zich zo levend. Haar lichaam klaarwakker, zich klauwend aan haar eigen mechaniek en vermengd met alles. Ineens beseft ze: het is niet allemaal gescheiden, mijn lichaam, de kleuren, de lucht, de smaak, het is allemaal eindeloos en vloeiend. Ze voelt een lach opborrelen, haar ogen gaan open.

Een vrouw, op haar knieën voorovergeleund, kijkt naar Lou met grote ogen. Blauw, bijna grijs, met in de linker een wolkje donkerbruin dat van bovenaf de iris wordt ingeblazen. Haar roodbruine haren druppelen. Ze is buiten adem, veegt haar neus af met een natte mouw, sluit dan haar ogen en legt haar hoofd in haar nek. Ze haalt diep adem en glimlacht. *Huilt ze – of huil ik?* Het is Lou nog altijd niet duidelijk waar ze zelf eindigt en de rest begint. Warme druppels glijden in haar oor. Ze hoort ze naar binnen klotsen, zilte watergolven.

De vrouw richt zich op en vist uit haar broekzak een koperen doosje. Ze klikt op een knopje aan de zijkant, het boxje springt open. Het lijkt een soort kompas met kleine wijzertjes en onbekende tekens. Ze schudt en zwaait met het instrument, houdt het ondersteboven – er loopt een dun straaltje water uit – en steekt het weer in haar natte broekzak. Ze trekt haar trui uit en het t-shirt eronder. Verwonderd kijkt Lou naar de plots ontblote vrouw. Haar volle borsten hangen zwaar naar beneden. De grote, roze tepels samengetrokken door de kou. Een constellatie sproeten waaiert uit over haar borstkas en omsluit haar navel. *Die werd ooit afgekneld toen ze net uit haar moeders vulva was geduwd. Raar idee,* vindt Lou, terwijl ze naar dat volwassen lichaam kijkt. De vrouw spreidt haar kleding uit over de stenen op het strandje. Ze heeft brede schouders en spieren in haar armen en buik die aanspannen bij iedere beweging. Geen grammetje vet op haar lijf, haar ribben zichtbaar. Haar gezicht is gebruint, de huid ruw en verweerd. Hoe langer ze kijkt, hoe jonger de vrouw wordt. Even verdwijnt ze uit het zicht. Lou zou graag haar hoofd willen draaien, maar is bang dat er dan iets knapt.

Voetstappen achter haar. ‘Kom.’ Die stem, een warme kuil waarin ze zich mag oprullen: ze zou hem herkennen uit duizenden, maar hoe kan ze *haar* stem nou horen... hier... nu... Die vrouw met die rare ogen lijkt in de verste verte niet op haar. Lous gedachten verstuiven wanneer sterke handen onder haar hoofd en schouders worden geschoven en ze voorzichtig omhoog wordt geduwd. Het voelt alsof ze aan de grond is gegroeid. Er gaat iets knappen, ze weet het zeker nu. Een grom ontsnapt

uit haar keel. *Ben ik nog wel een meisje? Misschien ben ik gestorven en teruggekeerd als beer en mijn moeder als deze vreemde vrouw.* Lou glimlacht om de gedachte. Ze ziet sproeten – van heel dichtbij – en kippenvel. Toch voelt de vrouw warm aan terwijl ze voorzichtig, laagje voor laagje, Lous kleding afstroopt. Ze wordt ergens ingewikkeld – het kriebelt en ruikt wild – en dan stijgt ze op en gaan de lichten weer uit.

Lou droomt dat ze rent langs felle kleuren en lichten, als op dat festival, voordat alles voorgoed dichtging, tijdens dat concert met reusachtige gele ballonnen en muziek die elke porie binnendrong, die haar vulde met een cocktail van euforie, melancholie en verliefdheid.

Een grote ruimte met groen noorderlicht beschenen, ze rent in haar eentje, de echo van haar blote voeten is haar hartslag, regelmatig als de beat van de muziek. Ze mag niet stoppen met rennen want dan gaat ze dood. *Dood?* Vraagt ze zich af en stopt plots midden in de ruimte.

‘Rennen!’ roept iemand en Lou komt weer in beweging. Ze rennen het kantoorgebouw uit – zelfs de beveiligers durven hen niet tegen te houden. Iedereen is bang om ziek te worden en zij behoren tot de risicogroep, omdat, aldus hun biologieleeraar ‘een substantiële sectie van jullie prefrontale cortex ontbreekt’. Het gaf haar het gevoel dat ze driekwart mens was en één kwart plant. Dat ze aan gedeeltelijk geheugenverlies leed en in momenten van verstandsverduistering de meest vreemde dingen kon doen. Alleen al dat idee, dat wantrouwen dat in haar hersenen was gezaaid, zorgde voor momenten van kortsluiting. *Als iedereen, mijn vader, onze burens, leraren, de regering, me niet kan vertrouwen: kan ik het zelf dan wel?* Jongeren tussen hun twaalfde en negentiende levensjaar hebben een fysiologische ontwikkelingsachterstand. Deze hormonale veranderlijkheid maakt ze onbetrouwbaar en onvoorspelbaar. Om de veiligheid van zowel henzelf als alle andere burgers te garanderen, is het van cruciaal belang dat ze zich aan de voor hen vastgelegde maatregelen houden,’ luidt het decreet van overheidswege. Elk fysiek contact is uit den boze, alleen ‘binnen het eigen huishouden’ mogen ze aanraken of worden aan-

geraakt, door hun ouders en zusjes of broertjes. Maar die heeft Lou niet. Zij heeft alleen haar vader. En hem eigenlijk ook niet.

Sirenes in de verte. Ze hebben het bos gehaald. Mink en Lou proberen zich te verstoppen achter wat struiken, maar het bos is aangelegd en dun begroeid.

‘Doe je jas uit,’ fluistert Mink. Hij begraaft het witte kledingstuk in de harde grond, zo goed en kwaad als het gaat. Ze proberen zichzelf te bedekken met bladeren. Lou smeert aarde over haar bleke gezicht en handen.

Daar liggen ze, hand in hand, kijken elkaar aan. Ze hoort haar hart bonzen in haar hoofd. Gejaagde adem. Klapperende tanden.

‘Lou,’ fluistert Mink, ‘als we... als ze ons wegstoppen,’ ze knijpt in zijn hand, ‘we pakken onze biezen en we gaan gewoon. Ik zweer het je: deze keer gaan we echt.’

Ze knikt en kijkt in angstige maar vastberaden ogen.

Nadat haar moeder stierf, fantaseerde Lou elke dag over vertrekken. Ze zou leven van het land, alleen in de wildernis. Af en toe zou ze een paar dagen in een stadje moeten doorbrengen om voorraad in te slaan – maar ze zou nooit lang blijven.

Dat had ze nog het meeste geleerd de afgelopen twee jaar: leven met eenzaamheid. Ze zou het niet missen, de ongemakkelijke dansjes met vreemden in de supermarkt, de berispingen op school omdat ze onvoldoende afstand hielden. Haar vader, die zich nog slechts in korte momenten van helderheid leek te herinneren dat hij een dochter had, zat de meeste avonden voor de televisie naar sportwedstrijden te kijken en huilde zich ’s nachts in slaap, met zijn kleren nog aan.

Nee, alleen-zijn is beter.

Totdat ze Mink ontmoette. Elke keer als ze zich als een schildpad probeerde terug te trekken, klopte hij weer op haar schild en lokte haar terug het leven in.

In de verte klinken stemmen.

‘Camp Blackfoot, weet je waar dat is?’

Lou schudt met haar hoofd.

‘Het ligt in het oude reservaat, drie dagen fietsen van hier. Als we elkaar niet meer zien...’

Op dat moment horen ze het geblaf, Minks ogen verwijden zich.

‘Honden Mink, ze hebben honden,’ zegt ze haast geluidloos, de angst een strop om haar keel.

Mink krult een arm om haar hoofd en kust haar. Zijn trui in haar gebalde vuist, zijn lippen hard tegen haar tanden. Ze wil hem inademen en nooit meer loslaten.

De honden blaffen dichterbij.

Ze laten elkaar los.

‘Lou, we moeten rennen.’

Ze rent door een woud van kleuren als pulserende beats. Ze struikelt, valt hard. Armen grijpen haar vast en spannen zich aan. Ze kijkt op, haar ogen wijd opengesperd. De vreemde vrouw kijkt rustig op haar neer.

Wordt vervolgd.

lees het nieuwe nummer

De vleespotten van Egypte

De vluchtelingen crisis als conjunctureel verschijnsel

Erwin van de Pol

Tot hij in een Amsterdamse gracht viel en stierf, noemde iedereen hem Baba. Mijn vrouw gaf hem in *Het Parool* zijn naam terug: Jean-Paul Baba, opdat niemand deze innemende Burundese jongen, die zo veel ouder leek, zou vergeten.¹

We regelden zaken voor Baba. Hij verkocht de daklozenkrant voor de supermarkt. Op het eind sloeg de wanhoop toe: geen vaste slaapplek, jarenlang aan de lopende band opgepakt, tussen wal en schip geraakt in de procedures – daarna ook dus letterlijk.

Na Baba hielpen we Bile. Grotendeels zelfde verhaal, ergens in een procedure een foutje gemaakt. Hij wist het juiste antwoord niet op een vraag over een brug in zijn Somalische geboortedorp, dat hij als vierjarige had verlaten. En die brug bleek pas later gebouwd.

Via Baba en Bile kwamen we in contact met We Are Here, een groep dakloze vluchtelingen in Amsterdam, zogeheten ‘ongedocumenteerden’ (wie vindt zichzelf eigenlijk gedocumenteerd?). Ze wilden niet op straat leven. Een redelijk standpunt. We Are Here reisde door de stad via de Vluchtkerk, de Vluchthaven, de Vluchtloods en nog wat andere vluchtige schuilplaatsen. We hielpen wat met eten, kleren en vervoer, vooral in de Vluchtgarage in de Bijlmer. De Vluchtgarage was een hel zonder uitvluchten: donker, stinkend, koud. In tegenstelling tot haar voorganger, het warme en verlichte Vluchtkantoor, een gekraakt modern pand tegenover het Rijksmuseum. Daar was iedereen keurig over de ruimtes verdeeld naar afkomst, sekse en geloof door informele leiders die je niet alleen aan hun dure mobieltjes herkende.

In de Vluchtgarage deelden Nederlandse actievoerders de lakens uit. Ze waren gespitst op zo veel mogelijk media-aandacht vergaren, vooral door de burgerlijke pers te beledigen. Dat ging ze goed af, totdat ze in juni 2018 te veel krediet verspeelden met een actie in de Watergraafsmeer, waarbij bewoonde huizen werden gekraakt. Als je de huizen van mensen binnendringt die rustig zitten te eten waarna die vervolgens urenlang moeten praten om hun woning terug te krijgen en vervolgens geef je op je site te kennen dat 'de ramadan niet wordt gerespecteerd', dan jaag je iedereen tegen je in het harnas. De groep verdween uit beeld.

We wisten Bile uit de Vluchtgarage te halen en onder te brengen in een kerk. Tegenwoordig is hij ergens in Beieren en bidt hij veel.

Na Bile kwamen we in contact met Jesse, een Amerikaan. Ooit bezat hij een Nederlands paspoort, maar hij was vergeten die te verlengen en daardoor kwam Jesse als bejaarde in de problemen. We zorgden met een groepje dat hij overeind kon blijven. Uiteindelijk overleed hij. Het is gelukt om Jesses stoffelijk overschot naar de Verenigde Staten te krijgen. Zijn uitvaart in de Afro-Amerikaanse traditie in Washington D.C., die we digitaal konden bijwonen, was een indrukwekkende gebeurtenis.

Nu helpen we Jonah, een hartelijke Ghanese daklozenkrantverkooper, met het betalen van de huur. Het betalen van huur door een dakloze lijkt een hoopvol gegeven, maar tijdens het schrijven van dit verhaal is hij verraden, anders kunnen we het niet noemen, en zit hij in een cel te wachten op een terugvlucht naar Ghana (wie betaalt dat dan?). Wij voeren chaotische telefoongesprekken met hem.

In de winter kan het spoken op de Middellandse Zee, maar elke lente krijgt ze weer haar reisboekenaangezicht terug. Tallozen zullen dan weer pogen het zonovergoten blauwe water over te steken op zoek naar wat ze denken dat hen gelukkiger gaat maken. Velen zullen die tocht niet overleven en levenloos aanspoelen, gelijktijdig met de jaarlijks vloedgolf van meningen die dan het publieke debat laat overstromen.

Mijn beelden over migratie weerspiegelen niet altijd de conjunctuur van de voorspelbare mediadiscussie over het onderwerp. Het wel en wee in de vluchtelingen crisis heb ik vanuit drie rollen meegemaakt: observator, functionaris en vrijwilliger. Die rollen hebben elk een ander tijdsframe, dat aansluit bij de drie tijdslagen in de geschiedenis zoals vastgesteld door de Franse historicus Fernand Braudel (1902-1985).² In het kort, eerst hebben we de geografische tijd met langdurige veranderingen, vanwege de terugkerende klimaatwisselingen, vanwege natuurrampen en door menselijk handelen. Neem als voorbeeld (niet van Braudel) een eeuwenlang periodiek overstromende delta aan de Noordzee, die langzaam bewoond wordt (in mijn geval niveau observator). De tweede laag, die van de middellange conjuncturele tijd, heeft betrekking de op sociale en culturele veranderingen in staat, religie en economie, als antwoord op de geografische tijd. De overstromingen in die Noordzeedelta vragen om een overheid die de gevaren wegneemt, oftewel, de veiligheid waarborgt. Dat wordt opgelost door het instituut waterschap, waarin iedere belanghebbende een stem krijgt, zodat de handel en landbouw kunnen floreren (in mijn geval niveau functionaris). Tot slot is daar het derde tijdsperspectief, dat van de vluchtige individuele gebeurtenissen, het gedoe en geregeld. In ons voorbeeld poldert het volk in die delta erop los (niveau vrijwilliger).

Geschiedenissen in de derde tijdlaag, van asielzoekers als Baba en Bile, vallen te herleiden tot administratieve fouten, waarvoor het individu toeslagaffairewaardig moet boeten. Om de oorzaak van dat onrecht te vinden, moeten we naar de tweede, conjuncturele tijdlaag en de vaak belangrijkste speler daarin, de overheid. Vervolgens trekken we verder naar de afgeroomde tijd van de gebeurtenissen, die van het menselijk tekort, het handelen van bestuurders.

In 1990 vroeg staatssecretaris Enneüs Heerma (1944-1999) van Volkshuisvesting zich af hoe het zat met het woonmilieu in de toekomst, concreet: over vijftig jaar. Als jonge ambtenaar mocht ik 'het

antwoord organiseren' met behulp van een seminar. Ik nodigde zes wetenschappers uit, de absolute crème de la crème van het vakgebied. Er is zelfs een boek van verschenen, kan je nagaan.³ Overigens kunnen de beschouwingen uit dat werk nu, ruim dertig jaar later, linea recta de prullenbak in. We noemen geen namen, behalve die van de sociologe van dienst Hilda Verwey-Jonker (1908-2004), die in 1990 de sociaal-culturele omgeving van 2015 voorspelde:

In 2015 zullen grote emigratiestromen uit het dan nog steeds gede-stabiliseerde Oost-Europa onze kant op komen. De instroom van islamieten zal naar te verwachten nog verder toenemen. Werken zullen ze uiteraard wel en ook de taal zullen ze wel leren. Maar zelfs twee generaties na nu zullen ze ons stelsel van normen en waarden, op punten waar dat in conflict is met het hunne, blijven afwijzen en misschien zullen ze zich er nog sterker tegen gaan afschermen dan nu het geval is. Dat heeft te maken met groepsvorming en met de afstand tussen hun culturele tradities en de onze. Zodra er grote groepen zijn uit één land of streek en met één godsdienstige achtergrond, vindt er groepsvorming plaats die in een vreemde omgeving sterker bindt dan misschien thuis het geval is. Zeker als de normen en waarden van de ontvangende samenleving haaks staan op die ze van huis hebben meegekregen. Emancipatie betekent dan dat ze zich in bepaalde opzichten los zullen maken van hun oude vaderland. Maar ook dat ze zich los maken van onze culturele waarden en hun eigen gemeenschap gaan opbouwen en een nieuwe 'zuil' gaan vormen in onze grotendeels ontzuilde samenleving.⁴

Ik was altijd al gefascineerd door cultuurverschillen en internationale dynamiek. Zo was ik net weg bij het departement dat daarover gaat, Buitenlandse Zaken, waar ik in het beroemde diplomatenklasje was verdwaald. Daar kreeg je allerlei training in de materie. Haar analyse over emigratie en groepsvorming raakte me. Haar visie gold als – ietwat

eufemistisch verwoord – ‘een fundamenteel onderscheidende toon’, zeker gezien Verwey-Jonker te boek stond als een prominente pvda’er. In een van mijn gesprekken met haar rond het seminar gebruikte ze deze Bijbelse metafoor: ‘Het zijn hier de vleespotten van Egypte. Immigratie is van alle tijden en jullie ambtenaren hebben dat niet in de gaten.’

Hoewel de zaal tijdens het seminar goed was gevuld met bestuurders, heeft geen van hen bij mijn weten iets structureels gedaan met de beschouwingen van Verwey-Jonkers. Haar inzicht dat je immigratiestromen moet beschouwen als langetermijntwikkelingen en niet als autonome gebeurtenissen in het contemporaine die een ad hoc-aanpak vereisen, is eigenlijk tot nooit meer dan een handjevol bestuurders doorgedrongen.

Immigratie vult en leegt al eeuwen complete continenten. Het is een beweging in de conjuncturele tijdlaag die vaak gevolg is van zaken als droogte en hitte met alle gevolgen van dien in de geografische tijdlaag. Veilig alles wegzetten in beleidsnota’s heeft geen effect. Alle leegstaande ruimtes mobiliseren voor vluchtelingen evenmin. Idem dito voor ‘participatief’ blèren in een sportzaal. Veel bestuurders handelen opportunistisch, vaak uit angst voor de giftige cocktail van een wispelturige publieke opinie, een even onvoorspelbaar want inconsistent en irrationeel populisme en het gesnuffel van journalisten. Zo verwordt de vluchtelingencrisis een conjunctureel verschijnsel met welhaast ingebakken bestuurlijke en bureaucratische reflexen. Wat let bestuurders om langetermijntwikkelingen onder de loep te nemen en tegelijkertijd leiderschap te tonen door de samenleving daarin mee te nemen?

Braudel gebruikt de Middellandse Zee als casus, door de vijftiende-eeuwse verschuiving van de geopolitieke macht en het economisch zwaartepunt naar Noord-Europa te duiden. Aanvankelijk wilde hij een biografie schrijven van Filips II van Spanje, maar hij beseftte dat geen enkele individuele geschiedenis op zichzelf staat en dat de Spaanse vorst een speelbal was van grotere krachten. Het betrekken bij de wereldco-

nomie van (althans voor Europeanen) nieuwe werelddelen in Amerika, had bijvoorbeeld grote gevolgen. Daarnaast boden de meer open staten in Noord-Europa meer kansen aan vluchtelingen, joden uit Spanje en Portugal en protestanten uit Frankrijk.

Periodes van voorspoed gaan gelijk op met immigratie. En gelet op de demografische gegevens hebben we immigranten nu en in de toekomst hard nodig. Welke sector kampt immers niet met een personeelstekort? Op de Oekraïense vluchtelingen hoeven we niet te rekenen. Die willen geen asiel, die willen zo snel mogelijk terug. De conjuncturele vluchtelingenstromen vanwege oorlogen hebben een ander karakter dan die van de asielstromen van de, in de termen van Braudel, lange duur. Die stromen overigens dezelfde kant op als de economische voorspoed in de tijd die Braudel bestudeerde: veel vluchtelingen trekken noordwaarts over de Middellandse Zee. Althans, in de publiciteit. De route over de Middellandse Zee is eigenlijk voor de armelui, hoor ik van Afrikakenners. De meeste asielzoekers pakken gewoon het vliegtuig, niemand houdt je tegen. Beide categorieën zoeken overigens hun heil buiten Afrika, omdat het juist beter gaat in veel landen. Dat is paradoxaal, maar in de praktijk prima te verklaren: ze kunnen het tegenwoordig betalen.

Op 23 februari 2016 luister ik in de auto naar een journalistenpanel dat de vloer aanveegt met een burgemeester. Die ik over een uurtje ga ontmoeten. De burgervader wordt publiekelijk uitgescholden door auteur Jeroen Smit. De man zou ongeschikt zijn voor zijn werk. Ik ken hem al jaren als juist een capabele bestuurder. Zijn misdaad? Hij heeft een gesprek gevoerd met omwonenden van een asielzoekerscentrum en dit is de steen des aanstoots: zonder journalisten. Iets later lunchen we samen – een burgemeester moet ook eten – en tegenover me zit een aangeslagen man. Al houdt hij zich groot, enigszins geholpen door het voortreffelijke broodje kaas.

Wie wil nog de maat worden genomen door een plukje mensen dat niets anders met hun leven doet dan louter opinies ventileren en daarover schaamteloos met elkaar *discuzeuren* aan de rand van de maatschappij in panels en praatprogramma's? Wie heeft dan nog zin om zich in te zetten voor het goede (of het ware of het schone, indachtig Plato)?

Dat besef leert me een belangrijke les over wat Braudel 'de conjuncturele instituties' noemt die ik later, elders in het land, kan testen. Ik ben dan projectleider voor het asielzoekerscentrum in Budel. Budel en Ter Apel zijn de twee Collectieve Opvang Locaties (COA). Elke asielzoeker moest langs Ter Apel of Budel. Het bestuursakkoord tussen de gemeente en het COA loopt af in mei dat jaar. Niet verlengen zou nationaal veel problemen opleveren, maar de gemeenteraad van Cranendonck beslist daarover. Ook maakt het nogal uit of de capaciteit uitkomt op tweeduizend of nul asielzoekers. In Budel wonen ongeveer drieduizend mensen. Ik ben de vierde projectleider – dan weet je het wel. Binnen enkele weken moet ik met een oplossing komen, anders 'liggen straks mensen in slaapzakken in een weiland', met de bijbehorende krantenkoppen.

Koste wat kost wil ik toestanden voorkomen zoals in Steenbergen, waar in een sporthal voorstanders van het opvangen van vluchtelingen grof werden uitgejouwd. Overigens waren dat vooral mensen van buiten Steenbergen.

Het is complex. Nieuwkomers veroorzaken soms meestal onbewust kleine overlast. Ze weten niet hoe het licht van hun leenfiets werkt of lopen midden op de weg omdat ze denken dat in de slootjes langs de berm levensgevaarlijke slangen schuilen – dat soort werk, met een repeterend karakter, omdat de mensen telkens komen en gaan. En ze kijken soms wat lang ergens naar binnen. Budelse woningen zijn namelijk buitengewoon interessant en de gordijnen staan meestal uitnodigend open.

Tegelijkertijd is het dorp gewend aan buitenlanders in de Nassau-Dietzkazerne, voorheen Duitse militairen en daarvoor ook al vluchtelingen. Hun komst brengt bovendien economisch voordeel. Duidelijk is eveneens dat de mensen echt mee willen praten en denken. Natuurlijk

over hun eigen problemen, het naar binnen kijken en de uit staande fietslichten die geturfd worden, maar ook over die van de asielzoekers. Want ideeën hebben de mensen in het dorp volop – mensen van de hengelclub, van de carnavalsvereniging tot chique architectenbureaus, van alles komt langs. Sommige van die opvattingen besluiten we uit te werken in scenario's, gebaseerd op respectievelijk de aanwezigheid van tweeduizend, vijftienhonderd, vijfhonderd en nul asielzoekers.

Die worden vervolgens voorgelegd aan het college van B&W en daarna aan de gemeenteraad. Met argusogen wordt het proces gevolgd door hotemetoten en knechten uit de hogere gremia bij COA, provincie en Rijk. Onderwijl werken we hard met betrokken en gemotiveerde ambtenaren en COA-mensen ter plaatse aan de scenario's. In april worden ze opgehangen in de raadzaal en houden we drie avonden: één voor omwonenden (zonder Jeroen Smit), één voor iedereen die zich in het debat heeft gemengd (briefschrijvers, publicisten in de lokale weekkranten, mensen die op sociale media iets inbrachten, mensen die de burgemeester willen uitschelden, maar het met mij moeten stellen) en een G-1000-avond. Dat is een beproefde manier van burgerparticipatie uitgedacht door de Vlaamse schrijver David Van Reybrouck. Door steekproefgewijs uit de bevolkingsadministratie duizend burgers (in dit geval driehonderd) te lichten en uit te nodigen om hun visie te geven, krijg je vaak andere inzichten mee dan als je de standaardinsprekers over een onderwerp bevraagt.

Een paar weken later volgt een raadsdebat. De drie avonden hebben hun vruchten afgeworpen en de geesten blijken rijp voor een capaciteit van tweeduizend. Door politiek gehannes komt het uit op vijftienhonderd. In Den Haag haalt men opgelucht adem. De staatssecretaris is geheel vrijwillig bij de ondertekening en complimenteert de betrokkenen. Geen journalist te bekennen tijdens het debat of het ondertekenen, behalve een verslaggever van het *Eindhovens Dagblad* en filmmaakster Ellen Davids die een mooie documentaire maakt over dit proces in het

dorp waar ze opgroeide.⁵ Geen schreeuwers in een sportzaal is geen nieuws, zo leert een belronde.

Nu, jaren later, is het krediet van Budel gespendeerd: de langere termijn is buitenspel gezet, gebeurtenissen in de derde tijdlaag bepalen wederom het discours. Zo weet niemand raad met de ‘veiligelanders’, die nooit een verblijfsvergunning zullen krijgen, maar wel recht hebben op een procedure. Ze veroorzaken veel weerstand door overlast en criminaliteit buiten het AZC.⁶

Over wat binnen de poorten van het AZC gebeurt, bestaat geen collectief overdraagbaar geheugen. Dat wil het COA en daarvoor moet je tekenen. Vannacht heb ik dat gesublimeerd door een droom. Ik reed rond in een beveiligde auto op een oud kazerneterrein. We reden langs een veldje waar een scène uit *The West Side Story* werd gerepeteerd. Het plot was eenvoudig: wit slaat zwart en andersom. Het veldje lag bezaaid met takken die als slagwapens dienden voor de meppende testosteronbommen. Langzaam reden we verder en toen, opeens, bevonden we ons midden in het strijdgewoel. Ik wilde uitstappen om ‘iets te doen’. ‘Blijf zitten,’ zei de chauffeur, terwijl hij de ruitenwissers aanzette om het bloed van de voorruit te vegen. ‘Ze pakken je als je uitstapt.’ Ik had mijn hand op de klink van het portier, dat al een beetje openstond en verder werd opengetrokken, toen ik gillend ontwaakte.

Overstromingen, droogte en oorlog zullen migratiestromen blijven veroorzaken. Toch blijven onze bestuurlijke oplossingen ad hoc, hopeloze momentopnames, tijdsbepaald en onderdeel van de geschiedenis van losse gebeurtenissen, waar het politieke opportunisme hoogtij viert. De visie van Hilda Verwey-Jonker is na dertig jaar nog steeds actueel. Emigratiegolven, al eeuwenlang een constant en structureel verschijnsel, laten zich niet wegwimpelen als incidenten.

Richt de samenleving in op migratie. Al is het maar uit maatschappelijk egoïsme, omdat we momenteel demografisch zelfmoord plegen. Je hoeft geen technische wiskunde te hebben gestudeerd om te besef-

fen dat over ruim twee decennia ongeveer de helft van de Europeanen boven de vijftenzestig is. Wie doet het werk dan? We weten nu al hoeveel mensen er dan bij komen op de arbeidsmarkt, zo ongeveer de baby's en peuters die de afgelopen drie, vier jaar zijn geboren. Dat is niet genoeg. Kijk dan eens naar de mensen van We Are Here. Die gaan nergens heen. Ze willen hier legaal werken. Betalen ze ook belasting.

Soms maakt migratie iemand gelukkiger. Laten we in de drietrapsmotor van de tijd van structuren, conjuncturen en gebeurtenissen, weer afdalen naar het individu op een curieuze plek.

Jarenlang gaan mijn vrouw en ik op vakantie naar een plek in Menton precies op de Frans-Italiaanse grens aan – daar is-ie weer – de Middellandse Zee. Ik heb in Italië gewoond, zij in Frankrijk. Zo komen we allebei aan onze trekken, voor mijn espresso loop ik even naar Italië. Vanaf het balkon hebben we volop gelegenheid de schijnbewegingen rond de vluchtelingen te observeren en te analyseren. Ze zeggen dat Ventimiglia, de Italiaanse buurgemeente van het Franse Menton, een verzamelplaats is van gestrande vluchtelingen. Klopt, maar niet altijd omdat ze niet verder kunnen. Ventimiglia heeft een ander politiek klimaat dan het extreemrechtse Menton, waar meer dan de helft van de mensen op Marine Le Pen stemt. Het verschil is barmhartigheid.

Terwijl Frankrijk wel degelijk valt te bereiken als vluchteling. Wekenlang, uur na uur, jaar na jaar, zien mijn vrouw en ik Afrikanen Frankrijk in lopen. Meestal ook op z'n Afrikaans, langs het spoor, maar ook via de drukbezette douane- en gendarmeriekantoren beneden aan de boulevard en wat meer naar boven op de Basse Corniche. Tot die ene onvoorspelbare dag, om de zoveel tijd, dat de Franse diensten het op hun heupen krijgen en iedereen oppakken. Busjes met sirenes en zwaailichten rijden die dag af en aan.⁷

Aan de Italiaanse kant pakken ze alleen af en toe een eenzame pechvogel op die langs de weg scharrelt. Aan de barmhartige kant hebben ze ook een ritueel. Italiaanse actievoerders zetten aan de boulevard een

stuk stoep af met linten, nauwelijks zichtbaar tussen de talloze gestrande campers die Menton ironisch genoeg net als de asielzoekers niet in mogen (campers zijn daar verboden vanwege landschapsvervuiling.) Dan laten ze het vak vollopen met opgetrommelde Afrikanen, die spandoeken in hun handen gedrukt krijgen. De hele dag schreeuwen de Afrikanen dat hun onrecht wordt aangedaan, omdat ze Frankrijk niet in mogen, terwijl even verderop tientallen lotgenoten ongestoord de grens overlopen – als de Fransen hun razziadag tenminste niet dan hebben gepland. Naast het vak staan de actievoerende Italianen met megafoons. Met datzelfde hoge niveau van organisatie als de actievoerders in de Bijlmer in de Vluchtgarage, met dezelfde kleding, dezelfde blik, dezelfde actievoerderstaal uit de jaren tachtig. Als ik de activisten wijs op het absurde van de situatie, hoor ik weer de taal van uitsluiting en verkettering van iedereen die in hun ogen niet links of anarchistisch genoeg is. In die energieslurpende gesprekken heb ik geen zin meer. Ik gun ze hun *commedia dell'arte*.

Het is weer razziadag als een jongen vlak voor me de straat over sprint, net voordat een busje van de Franse ME met zwaailichten langs scheurt. Hij duikt weg achter een muurtje en is duidelijk bang dat ik hem verlink. Uit ervaring weet ik dat het volgende busje gelijk weer kan langskomen. Een wirwar aan trappetjes loopt omhoog en dan bovenlangs naar de stad. Daar rijden meestal geen politieauto's. Ik wijs hem met een kort maar voor hem wellicht levensbepalend handgebaar, een draai met mijn handpalm slechts, naar een aan het zicht onttrokken overwoekerde trap. Hij rent die trap op en verdwijnt vlak voordat er weer een auto gevuld met epauletten gierend de bocht om komt.

Zijn angstige gezicht zie ik nog weleens voor me. Misschien is hij nu dokter in een Frans ziekenhuis of helpt hij oude van dagen in een verzorgingstehuis. Of ik loop morgen naar de supermarkt en zie hem voor de deur staan, met een stapeltje daklozenkranten.

- 1 'Dode man uit water Nassaukade was bewoner Vluchtkerk', *Het Parool*, 5 juni 2013; Simone van de Pol, 'Dood maar gelukkig niet naamloos meer', *Het Parool*, 8 juni 2013.
- 2 Fernand Braudel zette de theorie van de tijdlagen uiteen in drie werken: *Les structures du quotidien. Le possible et l'impossible*, *Les jeux de l'échange* en *Le temps du monde* (alle drie verschenen in 1979).
- 3 Erwin van de Pol (red.) *Woonmilieu in perspectief. De kwaliteit van de gebouwde omgeving in de toekomst* (Delwel; 1991).
- 4 Hilda Verwey-Jonker, 'Woningbouw in een veranderende samenleving', in: Erwin van de Pol (red.) *Woonmilieu in perspectief. De kwaliteit van de gebouwde omgeving in de toekomst* (1991; Delwel), p. 15-24.
- 5 Os Buul, <https://www.2doc.nl/documentaires/series/2doc/2017/juni/os-buul.html>
- 6 Martin Kuiper en Romy van der Poel, 'Jonge Marokkaanse asielzoekers: de straatjongens van Europa', *NRC Handelsblad*, 20 november 2020.
- 7 Een korte, maar gedegen inspectie van de situatie en een paar gesprekken leren dat op dit moment, midden juli 2022, de grens door de Fransen volledig wordt gecontroleerd en asielzoekers hun toevlucht moeten nemen tot ezelpaadjes in de bergen. Het enige gaatje zit op Basse Corniche, waar een continue stroom motorjochies onder het oog van de gendarmerie sigaretten in Italië koopt en weer binnen een paar minuten naar het vaderland terugkeert.

lees het nieuwe nummer

Apotheose van IJburg

Sanja Percela

Hier vind je ruimte. Groot is de wereld van nieuwbouwwoningen.
Je zoekt als een kogel door je goed geïsoleerde appartement.
Telkens op een andere plek kom je tot stilstand.
Elke ochtend weer.

Elke avond opnieuw
het gestaar van wantrouwige katten op onverlichte straathoeken
die niets snappen van ingewikkelde verdienmodellen.

Ho, is dit je eerste huis?
Vast wel niet het laatste?

Mijn ochtendwandeling gaat langs onaangeroerde trampolines op de dijk
en eindigt bij het Centrum voor Autisme.

The big gate
van een ondergrondse garage opent geruisloos,
langzaam als in een oosters sprookje.

Ik schrik van het gerinkel van glazen uit een woning.
Ergens in een huis maken mensen simpele handbewegingen.

Iemand wil een berghut op het dakterras laten bouwen
om zo haar verlangen naar de Alpen te stillen.

Waarom bouwen ze geen Alpen midden in het wijkpark?
Trail running op nog geen driehonderd meter van de Kickboks Boutique
kan überheerlijk zijn.

Waarom loop je niet met mij mee door de lege straten?
Je wijk legt elke avond opnieuw het loodje,
de code die je moet intoetsen bij de ingang
van het condominium ten spijt.

buiten ging de ene na de andere plataan
uit de kleren in het tropische zomerweer

‘dat is zen,’ zei een verhitte stedelinge
(die bij de gemeente werkte
en van een olijvenschudder droomde
voor haar plantage in Marokko)

‘dit is zen,’ zei mijn buurman
(uitgedost als zijn indiaanse voorouder)
over het weer
in ons duistere trappenhuis

en zijn geoliede lijf glipte door de voordeur

lees het nieuwe nummer

Auteurs in dit nummer

ELSA MAY AVERILL (1981) – Schrijft, maakt theater, dicht, leest voor, kookt soep, woont op de buiten. Momenteel schrijft ze een fantasy-scifi-toneelstuk samen met een man met autisme.

AAT CELEN (1950) – Acteur, regisseur en schrijver. Publiceerde drie verhalenbundels en zes romans, waaronder *King, een komedie* (2010) en *Het heerlijk avondje* (2012).

RENSKE MARIKE VAN DIJK (1995) – Schrijft poëzie, muziek, toneelstukken en filmscenario's. Studeerde afgelopen jaar af aan de HKU Writing for Performance en zette onlangs een kind op de wereld.

JACK DRUPPERS (1962) – Wijkagent en inspecteur van de politie te Amsterdam. Met deze bijdrage neemt Druppers afscheid van *Hollands Maandblad*.

PIETER KRANENBORG (1994) – Schrijver. Ontving in 2016 de Hollands Maandblad Aanmoedigingsbeurs (*proza*). In 2021 verscheen de magisch-realistische roman *Waterland*. Werkt aan een roman over geld.

FRED PAPHENHOVE (1956) – Oud-marinier en dichter. Laatste bundel is *Rechte paden doen ons niets en andere gedichten* (2015). Werkt aan nieuwe, zesde dichtbundel en aan prozadebuut.

SANJA PERCELA (1961) – Dichter en vertaalster. Publiceerde in o.a. de *Poëziekrant* en *Krakatau* en ook twee dichtbundels in Kroatië: *Tactilogrammen* (2011) en *Een kwestie van goede wegwijzers* (2014).

DELPHINE LECOMPTE (1978) – Won met haar debuutbundel *De dieren in mij* (2009) de C. Buddingh'-prijs. Nadien verschenen o.m. *Vrolijke verwoesting* (2019) en verscheidene, bejubelde prozaboeken.

DANIELLE LEMAIRE (1967) – Multimediakunstenaar. Tekent en heeft een eigen label, Inner Landscapes, waarmee ze geluidswerken (vinyl, CD's), prints en boeken uitgeeft – daniellelemaire.nl

FROUKJE VAN DER PLOEG (1974) – Dichter, schrijver, docent. Publiceerde o.m. de bundel *Nachtwangst* (2020). Won de Hollands Maandblad Schrijversbeurs 2004-2005 (*poëzie*).

ERWIN VAN DE POL (1957) – Historicus en adviseur. Universitair docent, columnist voor HMR, schrijft o.a. voor *Hard Gras*, *JOOP* en *Civis Mundi*.

ALEXANDER RINNOOY KAN (1949) – Emeritus hoogleraar UvA. Was o.m. voorzitter van VNO-NCW en SER en Eerste Kamerlid voor D66. In 2018 verscheen *Bordjes duiken* – alexanderrinnooykan.nl

JOHANNES VAN DER SLUIS (1981) – Werkt aan *De glimlachschool* – tel: [06-50573946](tel:06-50573946)

SJEF WELLING (1958) – Organisatieadviseur en schilder. Publiceerde in 1995 de bundel de *Archieven van een Novice* en in 2006 *De Aanzegging*.

FLORUS WIJSENBEEK (1944) – Tussen 1984 en 1999 lid van het Europese Parlement voor de VVD.

HOLLANDS Maandblad

Redactie: David Garvelink

Redactieraad: Gerard van Emmerik, Beatrijs Ritsema, Mark Boog en Merijn de Boer

Vormgeving: Steven Boland

Correctie: Tessa Sparreboom

Copyright: Auteursrecht voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Deze uitgave werd mede mogelijk gemaakt door subsidie van het Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds, thans Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Redactiesecretariaat: Hollands Maandblad • Postbus 59.752 • 1040 LG Amsterdam •
Tel. 020-6175955 • info@hollandsmaandblad.nl (niet voor kopij)

Ingezonden bijdragen worden niet retour gezonden, u krijgt antwoord per e-mail.

Uitgever: Stichting Hollands Maandblad, p/a Bilderdijkkade 63-b • 1053 VJ Amsterdam

Abonnementen: 12 nummers per kalenderjaar, prijs per jaargang € 92,50 •

Proefabonnement (3 nummers) € 27,50 Abonnementen die niet één maand voor afloop van de abonnementsperiode zijn opgezegd, worden automatisch verlengd

Opgave: S.P. Abonneeservice • Postbus 105 • 2400 AC Alphen aan den Rijn.

Telefoon tijdens werkdagen van 9.00-17.00 uur: 088-1102052.

Een acceptgiro voor betaling volgt

Losse nummers: € 7,95 • dubbelnummers € 9,90 • Verkrijgbaar bij de boekhandel of door bestelling via www.hollandsmaandblad.nl dan wel per mail: HollandsMaandblad@spabonneservice.nl